

Самур

№ 1(317) 2018-йисан 27-январь

1992-йисан январдилаь акъатзава

Цийивилер

www.samurpress.net

ХЪУЪТТЪУЪН ЦТИГ

Ракъун рехъ тухуда

Азербайжан Республикадин Президент Илгъам Алиева Министррин Кабинетдин ижласдал лагъайвал, Баку-Ялама ракъун рехъ гуьнгъуна хутада. Гъа са вахтунда Баку Астара ракъун рекъин гуьлуьз мукъва чка кьерехдиз акъудда.

Президентди кьейд авурвал, Лекидай Къебеледиз ва Яламадай Къаризни ракъун рехъ тухуда. Вучиз лагъайтла и районар гзаф туристар къевзвай чкаяр я ва абур патал къулайвилер арадал гъана кланзава. Виликай къевзмай йисара и района тухузвай абадвилер давамарда, ял гъидай цийи объектлар эцигна кардик кутада.

Модул мектебар

2018-йисуз Азербайжанда 137 модул мектеб тукъуьрун кьарардиз къачунва. Ихътин мектебар гзаф лезгийр яшамиш жезвай Къуба, Къар, Хачмаз, Исмаиллы, Агъсу, Къебеле, Шеки, Агъдаш районрани эцигда.

Алатай йисуз республикада 73 модул мектеб кардик кутуна, 27 мектебдин эцигунар давамарна. Мектебар патал гъа са вахтунда вири жуьредин къулай шартларни арадал гъизва.

Муьгъ кардик кутуна

И йикъара Дагъустан Республикадин Стал Сулейманан райондин Алкъвадар хуьре цийи муьгъ эцигна кардик кутунва. Чирагъ вацун кьилел эцигнавай муькъуьн ярговвал 12 метр, гьаркъуьвал 4 метр я.

«Факел» эцигунардай карханади муьгъ дуьньядин стандартрив къадаивал тукъуьрнава. Къеви даяхрал эцигнавай муькъуьн къвалар Къевирнава. Машинар ва яхди физвайбур патал регъятдиз элячдаь вири жуьредин къулайвилер арадал гъанва.

ДИДЕД ЧІАЛАН ЙИС

«Самур» газетдин 2017-йисан 29-декабрдин нумрада чна 2018-йис дидед чІалан йис хъиз малумарнай. И кар вишералди Келзавайбурун рикІай хъана. Эхиримжи йикъара редакцияди къачунвай чарарай аквазвайвал, вирибуру са месэла кьилди кьейд ийизва: «ЧІалан ми хъивал хъун, ам вилик тухун гьар са лезгидин буржи я».

Са гафни авачиз, чІалан ми хъивални кьенивал хуьн са йикъан, са йисан крар туш. И рекъе датІана женг чІугуна кланзава. Гьар са лезгидилай жуван чІалалди фасагъатдиз кхъин алакьна кланзава. Келзавайбурун фикир-фагъумарни гъа ихътинбур я. Агъадихъ чна абурун са шумуд чар чапзава.

Фасагъатдиз кхъиз кланзава

Играми редакция! Куьне кьарнагъарнавай месэла гзаф кар алайди я. Чи чІала кьвердавай вичин ми хъивални кьенивал квадарзава. И кар шумуд йисар я давам жез. Советрин чІавуз жуван кьилел атай са вакъиадикай лугъуз кІан я. За Яракълу Къуватра къуллугъзавай. Дагъустандай чун вад кас тир: пуд лезгини кьве авар. Чна чарар лезгидалди, абуруни авардалди кхъизвай. Садра са аварвиди заз лагъана: «Мегъамед, вуна къачунвай чар вице, килигин кван завай ам Къелиз жедатІа». Ада зав гвай чар гафарин патар элягъиз-элягъиз Къелна. Чар зав вахкудайла хуььрез-хуььрез лагъана: «Яда, ина маса чІаларай къачунвай гафар гзаф ава хъи».

Дустунин гафари заз Къевелай эсерна. Зи къудкъанни ругуд жумладикай тукъуьрнавай чарче 60-далай гзаф маса

чІаларай атанвай гафар авай. Абурукай 52 чи лезги гафаралди эвез ийиз жезвай. Аварвидин чарчяй лагъайтІа, заз маса чІаларай къачунвай 12 гаф жагъана. Зун пагъ атІана амуькна. «Яраб аварри чпин чІал икъван ми хъи хуьзва жал?» – фикирна за. Гуьгъуьнин йисара заз чир хъайивал, абуру чпин чІалаз чалай хъсан къуллугъзава. Ша и татугайвал арадай акъудин. Къел-кхъинра жезмай къван жуван хайи гафарикай менфят къачун. Гъайиф тушни дидед чІалал фасагъатдиз кхъин?!

Мегъамед ХАИРОВ,
Дагъустан Республикадин
Дербент шегъер

Къенивал хуьн

«Самурди» кьарнагъарнавай месэладихъ авсиятда заз чІалан кьенивал хуьн патал чарасуз тир са кардикай лугъуз кланзава. Чи алимри лагъайвал, кхъинрин чІал девлетлу авунин рекъерикай сад нугъатрикай дуьздаказ

менфят къачун я. Къан чна къуба нугъатар. И нугъатра чи кхъинрин чІал патал гзаф марагълу гафар авайди са вахтунда сейли алим Мегъамед Гъажиева кьилди кьейд авунай. Чи тІвар-ван авай шаир Забит Ризванова Къуба патан бязи нугъатар тупІалай авурдалай гуьгъуьниз «Самур» газетдин 1992-йисан 2-8-мартдин нумрада кхъенай: «Къуба патан нугъатра лезгийрин эдеби чІалан фондуна гъат тавунвай, адак кухтун чарасуз тир вижевай гафарни, терминарни, ибараярни авазва».

Гуьгъуьнлай Муьзеффер Меликмамедова 2008-йисуз Бакуда чапдай акъудай вичин «Лезги чІалар» ктабда къуба нугъатрин лезги литературадин чІала авачир цІудралди гафарин чІехи сиягъ ганва. Ана гъакІни кхъинрин чІала авачир, маса чІаларай къачунвай гафар эвез ийиз жедай гафар теклифнава. Завай хъайитІа, кье рикІ алаз нугъатрин гафарикай менфят къачуна кланзавай вахтар алуькнава. Ингъе и кар акагайвал ваъ, дуьздаказ кьилиз акъудна кланзава.

Мад са месэладикай лугъун. Вучиз ятІани чна чи гафарин куьгъне кьатариз, фадлай рикІелай ракурнавай гафар кардик кухтуниз фикир гузвач. Хуьрерай ихътин гафар къажгурна чкадал эцигна кланзава. Чи къуьзубуру а гафар хуьн тавуна туш. И карда «Самурдиз» куьмек гун патал за вири Къелдайбуруз эвер гузвач.

Эмил ШИРЗАДАН хва,
Къуба райондин Дигагъ хуьр

O QƏMLİ SEVİNÇ

Bir neçə gün əvvəl görkəmli bəstəkar Elza İbrahimovanın anadan olmasının növbəti ildönümü idi. Onun əziz xatirəsi anılan bu günlərdə əlimə 26 il əvvəl yazılmış bir məqaləm keçdi. Böyük sənətkarla tanışlığım həmin məqalə ilə bağlıdır. Elza İbrahimova o zaman mənim çalışdığım "Həyat" qəzeti redaksiyasına, yanıma gəlmişdi: qəlbini titrədən fikirləri bölüşməyə. Elə sadə, elə səmimi, elə qəmli idi ki... Bir həftə sonra aşağıdakı məqaləm işıq üzü gördü.

UNUDULMUŞ SƏNƏTKAR

İnsan təbiətindəki qəribəlikləri, bu qəribəlikləri yaradan ürəyin çırpıntılarını musiqidən başqa nə ilə ifadə etmək olar? Məhəbbətin şirinliyini, hicranın acılığını, unudulmağın, tənhalığın dözülməz ağırlığını musiqinin tilsiminə düşəndə daha dərinlən duymaq olur. Bu hissləri keçirməyənlər, mənə elə gəlir ki, heç vaxt ciddi musiqi əsərləri yarada bilməzlər.

Elza İbrahimovanın lirik, həzin mahnılarına qulaq asanda həmişə bu barədə düşünmüşəm. Onlarda hər şey var: həyat eşqi, yaradıcılıq əzabları, ətrafdakıların biganəliyi, etinasızlığı, anlaşılmamaq, başa düşülməmək qorxusu... daha nələr, nələr... O, əsərlərinə ilk baxışda sakit görünən, amma əslində fırtınalı, qasırganlı dənizə bənzəyən həyatını köçürüb. Bəlkə ona görə onun mahnıları bizə bu qədər doğma, bu qədər yaxın, bu qədər kovrəkdir.

Elza İbrahimovanın yaradıcılığını illər boyu maraqla izlədiyimi, ona pərəstiş etdiyimi redaksiyamızda hamı bilirdi. Bütün günü onun mahnılarını zümzümə edərdim. Elzanın radiodan, televiziyadan səsləndirilən bütün mahnılarını kassetlərə

yazdırmışdım. O gün iş otağında həmin kassetləri görəndə Elzanın gözləri yaşardı:

- Çox sağ olun ki, mənə bu sevinçi verdiniz. Yoxsa dünyadan əlimi üzmüşdüm, – dedi.

Bəstəkarın 50 yaşı yeniçə tamam olmuşdu. O, öz növbəti yubileyindən aldığı acı təəssüratı mənimlə bölüşdü. Yüzlərlə mahnının müəllifi, Azərbaycan estrada sənətinə unudulmaz səhifələr yazmış, vokal sənəti ilə muğamları özünəməxsus tərzdə qovuşdurmuş bəstəkarın 50 illik yubileyi respublikada demək olar ki, heç kəsin yadına düşməmişdi. Nə mədəniyyət nazirliyinin, nə bəstəkarlar ittifaqının, nə də konservatoriya rəhbərliyinin. Qəzetlər öz səhifələrində bəstəkarın ünvanına

deməyə 5-6 xoş söz tapmamışdı. Bircə SSRİ Bəstəkarlar İttifaqının birinci katibi T.Xrennikov onun ünvanına ənənəvi təbrik teleqramı göndərmişdi, vəssalam.

Səssiz fəryadları az eşitməmişəm. Haqsızlığın, ədalətsizliyin, ən başlıcası isə soyuqluğun, etinasızlığın qurbanı olmuş adamların ağlaya bilməyən gözlərində donub qalan yaşı, şikayət etməyi sevməyənlərin sükutundakı gileyi çox görmüşəm. Amma onların heç biri məni qərribə dünyası olan, adamlara yovuşmayan, yeganə qızından, iki gözdən ibarət darısqal evindən, bir də köhnə pianosundan ibarət dünyasında yaşayan, pərvanə kimi musiqinin başına dolanan, gündə yüz dəfə özünü bu oda çıxıran Elzanın o güncü görkəmi qədər sarsıtmayıb.

Onun elə bir əsəri olmayıb ki, asanlıqla, maneəsiz yaşamaq hüququ qazansın. İndi dillər əzbəri olan, Şövkət Ələkbərova, İslam Rzayev, Gülağa Məmmədov, Flora Kərimova, İlhamə Quliyeva kimi müğənnilərin ifasında səslənən, sevilən mahnıların əksəriyyəti «doğulandan» üç-dörd il sonra «ayaq açıb yeriyib». İndi televiziya və radionu işğal etmiş ruhsuz, zövqsüz, bayağı mahnılardan cana gəldiyimiz, əsl sənət əsərlərinə böyük ehtiyac duyduğumuz vaxtda Elzanın üç yüzə yaxın mahnısı hələ də işıq üzü görməyib. Otuz illik yaradıcılığı müddətində bircə dəfə də olsun valı çıxmayıb. Minlərlə, on minlərlə pərəstişkarı olan bəstəkarın hələ bu günə qədər müəllif gecəsi keçirilməyib. Nə televiziya, nə radio vasitəsilə onun yaradıcılığına həsr olunmuş verilənlər hazırlanmayıb.

Onun yerinə başqası olsaydı, yaradıcılıqdan bəlkə də çoxdan üz döndərərdi. Amma yaxşı ki, nə çətin həyat, nə saysız-hesabsız məişət qayğıları, nə də haqsız hücumlar onun yaradıcılıq ehtirasını söndürə bilmir. Prelüdləri, variationaları, sonatinaları, iki skripka üçün bir hissəli kvartet, fortepiano ilə orkestr üçün konserti, simfonik poeması belə yaranıb. Lakin onun qəlbindəki sevgi alovunu bu əsərləri bütövlükdə aşkarlaya bilmədi. Daha monumental janr olan operaya müraciət etməsinin əsl səbəbi elə bu

idi. «Afət» və «Yanan laylalar» operaları onun bütün yaradıcılıq imkanlarını üzə çıxartdı.

Düşünmək olardı ki, bu «kəşf» Elza İbrahimovanın sənət yolundakı bir çox maneələri aradan qaldıracaq. 1986-cı ilin iyun ayında M.F.Axundov adına Opera və Balet Teatrının kollektivi və Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı musiqi teatrları bölməsinin birgə iclasında Elza İbrahimovanın «Yanan laylalar» operası dinlənildi və bütövlükdə bəyənilib qəbul olunması haqqında 11 iyun 1986-cı il tarixdə qərar çıxarıldı. Qərarda rejissor A.Usubova, dirijor R.Kərimova və rəssam A.Fətəliyevə onu səhnələşdirmək tapşırıldı.

Operanın müzakirəsində bəstəkarlardan Cahangir Cahangirov, Aqşin Əlizadə, Azər Rzayev, İsmayıl Haçiyev, Tahir Ələkbərov çıxış edib əsərlə bağlı bəzi fikir və mülahizələrdən sonra operanı bəyəndiklərini bildirib, onun hazırlanmasını məsləhət gördülər.

Bir sözlə, müzakirədən sonra Opera teatri «Yanan laylalar» operasının müəlliflərinə (bəstəkar Elza İbrahimovaya və şair Ramiz heydəre) həmin əsəri səhnələşdirməyi sifariş verdi. Əsər böyük ruh yüksəkliyi ilə səhnələşdirildi. Yaradıcılıq sevinçləri iqtisadi məsələləri üstələdi. Müəlliflər qonorar barədə düşünmədilər. Teatrla müqavilə bağlamaq lazım olduğunu fərqlənə barmadılar. Gərgin iş, yeni operanın sevinç qarışıq həyəcanları içində bu əhəmiyyətsiz hadisə gözə görünmürdü. Lakin operanın xalqa çatdırılmasına maneçilik törədənlər çox oldu. Həmin maneələr bu günədək davam edir.

Yaxşı ki, Elza İbrahimova sənətinin pərəstişkarları, eləcə də bir qrup sənət adamı bəstəkarın belə əzablı, çətin vaxtında onu tək qoymurlar. Onların respublika Bəstəkarlar İttifaqının sədri T.Quliyevə və M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının direktoru A.Məlikova yazdıqları müraciətdə deyilir: «Biz, bəstəkar Elza İbrahimovanın və librettocu Ramiz heydərin «Janan laylalar» operasının bütün iştirakçıları belə bir arzu ilə yaşayırdıq ki, bu opera xalqa çatsın. Biz bu operaya ürəkdən bağlanmışıq. Bəstəkarın böyük ruh yüksəkliyi və ilhamla yaratdığı bu lirik-vətənpərvər opera əsəri dinləyiciləri öz səmimiyyəti, melodiyalılığı və doğrmağı ilə çəzb edir. Şübhəsiz, əgər bəstəkarın və ifaçıların böyük əməyini nəzərə alıb, opera üzərində aparılmış işə yaradıcılıqla yanaşsalar, biz əminik ki, müəllif böyük həvəslə rejissorun, dirijorun və ifaçıların hər bir tənqidi qeydini nəzərə almağa hazırdır».

Respublikanın 30 nəfər tanınmış mədəniyyət və incəsənət xadiminin bu müraciətində bəstəkarın operasının taleyi və onun səhnə həyatı üçün narahatlıq hiss olunurdu. Lakin həmin məktuba da əhəmiyyət verilmədi. Əli hər yandan üzülən bəstəkar 1989-cu ilin fevral ayında Nəsimi Rayon Xalq Məhkəməsinə müraciət etdi. Lakin Azərbaycan operasının taleyini milliyyətcə erməni olan xalq hakimi Boris Səfiyan həll etdi. O, hökm çıxartdı ki, Elza İbrahimovanın opera teatrından müəlliflik haqqı tələb etməsi əsassızdır. Həmin qeyri humanist hökmü Bakı Şəhər Məhkəməsi də müdafiə etdi. Erməni hakimin sözü məhkəmə iclasının sədri Yelena Petrosyan üçün qanun idi. Lakin respublika Ali Məhkəməsinin sədri

H.Talıbov məhkəmənin qərarına protest verdi, iş təkrar baxılmaq üçün Bakı Şəhər Məhkəməsinə qaytarıldı. Protest qəbul edilib rayon məhkəməsinə göndərildi. Nəsimi Rayon Xalq Məhkəməsi 3 yanvar 1992-ci il tarixli qərarı ilə iddianı qəbul edib və Opera və Balet Teatrının rəhbərliyinə tapşırıb ki, bəstəkarla müqavilə bağlasın.

İnanmaq istərdik ki, heç olmasa bu dəfə teatrın rəhbərliyi cılız şəxsi hissləri bir yana qoyub bəstəkarı incitməyəcək. Bunu böyük sənət naminə edəcək. Axı bu gün Elza İbrahimovanı təkcə Azərbaycanda sevmirlər, onun musiqisinin vurğunları İranda, Türkiyədə, Finlandiyada, Avstriyada, İsveçrədə, Danimarkada, bir sözlə, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayır.

Bu gün Elza xanımın təsəllisi odur ki, Azərbaycan xalqı onu sevir. Mahnılarını, yalnız ona məxsus melodiyları asanlıqla seçib deyə bilər: «Elza İbrahimovanın musiqisidir». Baxmayaraq ki, bu günə kimi ona heç fəxri ad da verilməyib, xidmətləri qeyd olunmayıb. Zamandan böyük hakim yoxdur, - demişlər. Ümid edək ki, o hər şeyi yerinə qoyaçaq, hər kəsin qiymətini verəcək, gec-tezi var.

Sədaqət KƏRİMOVA,
“Həyat” qəzeti
26 fevral 1992-ci il

1992-ci ildə “Həyat” qəzeti redaksiyasında çəkilmiş şəkil

PS. Məqalə böyük əks-səda doğurdu. Bir neçə gün ərzində redaksiyaya olunan zənglərin ardı-arası kəsilmədi. Bəstəkarın pərəstişkarları ona qarşı edilən bu etinasızlığın səbəbini öyrənməyə çalışırdılar. Onlar sənətkara sonsuz sevgilərini gizlətmirdilər.

Məqalə dərc olunan bir aydan Elza İbrahimovaya “Azərbaycan Respublikasının Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adı verilməsi haqqında fərman çıxdı. Həmin gün qaradaşı Çingiz böyük bir dəstə çiçəklə redaksiyamıza gəlib sevinclə “Elza göndərib”, – dedi.

Həmin axşam təbrik üçün onların evinə yollandım. Elza xanım mənim sözlərimə yenincə bəstələdiyini “Bu gecə nə yaman qəmli gecədir” mahnısının notlarını mənə uzadanda onun üzündə gördüyüm o qəmli sevinci bu günə kimi unuda bilmirəm. Dünyaya mələk kimi gəlib mələk kimi gedən, sanki bu dünyanın yox, ilahi bir aləmin yolçusu olan, başdan-baş ilham olan, ürəyi insanlara sevgi ilə dolu olduğu halda qeyri-adi istedadına görə qarşısında daim uçurumlar açılan bu insanın xatirəsi hələ bizi çox yandıracaq.

ЖЕГЬИЛ АЛИМДИН АГАЛКЪУНАР

Гяр са муаллимдин килин винизвал ада тарс гайи жегьилри чпин умуьрда къазанмишай агалкьунар я. Абур хуьруьз, райондиз, республикадиз лайихлу инсанар, хьсан пешекарар хьиз сейли хьуни дамах кутада муаллимрихь. Вичи кутур багьдин бегьерди багьманчидиз хвеш ийидай саягда муаллимдин рикни шадвилин гьиссерив ацурда абуру.

Ихьтин са жегьилдикай я зи ихтилат. Самира Мегьамедрагьиман руш Рустамовадикай. И йикъара адаз доцентвилин илимдин твар ганва лагъай шад хабар чал агакьайла адаз тарс гайи муаллимрик виридак лувар акатна. Эхь, шумудни са йисар я и руша вичин алакьунралди, савадлувилелди, виклеговилелди, гьакни къени килихралди виридаз шад гьиссер бахш ийиз.

Яргун хуьруьн юкьван мектеб та-

фаватлувилелди акьалтIарай ам Бакудин Гьукуматдин Университетдин биологиядин факультетдик экечI-

най ва анаг яру дипломдалди куьт-ягьнай. Инин магистратурани тафаватлувилелди акьалтIарай Самира Азербайжандин Милли Илимрин Академиядин Ботаникадин Институтда илимдин кьуллугьчивиле кьабулна. 2013-йисуз ада гьазурай илимдин проектди Азербайжан Республикадин Президентдин Илим Вилик Тухунин Фондуни кьиле тухвай конкурсда сад лагъай чка кьунай. Университетда муаллимвал ийиз, илимдин рехъни кьур Самиради 2011-йисуз кандидатвилин диссертация хвена.

Алай вахтунда Ботаникадин Институтда отделдиз регьбервал гузвай руша АМИА-дин магистратурада молекуляр биологиядин курсунай тарс гузва. Илимдин четин гураррай са кIарса кIар виниз хкаж жезвай и руш гила инин килин пешекар я.

2015-йисалай докторвилин дис-

сертациядин винел кIвалахзавай жегьил илимдиз виликай кьвезмай йисуз вичин ахтармишунар тамамардай ният ава. Гьавилай датIана зегьмет чIугвазва ада.

Икьван гагьди чап хьанвай 70-дав агакьна илимдин кIвалахрин автор тир Самира Рустамовадин эсерар дуьньядин цIудралди уьлквейрин илимрин журналра чап хьанва. Америкадин Садхьанвай Штатар, Германия, Австралия, Россия, Туьркия, Гьидистан ва маса уьлквейра кьиле феи илимдин конференцияра авур докладралди пешекаррин фикир вичел желб авур лезги рушакай ам чидайбур рикI алаз рахазва.

Чна Самира рикIай тебрикзава, адаз илимдин рекье мадни чIехи агалкьунар тIалабзава.

Маил БАБАХАНОВ,
КцIар райондин Яргун хуьруьн
юкьван мектебдин муаллим

ГЪАМЗАТ ЦIАДАСАДИ СТИАЛ СУЛЕЙМАНАЗ БАХШАЙ ЭСЕРАР

XX виш йисарин Гомер хьиз вири дуьньядиз сейли хьайи Дагьустандин халкьдин шаир Стиал Сулейманаз кьелемдин дустар гзаф авай. Лезги эдебиятдин зурба векилдин рикIин сидкьидай са жерге урус шаиррихь ва писателрихь галаз (М.Горький, В.Луговской, Н.Тихонов, П.Павленко) дуствал хуьзвай. Дагьустанвийрикай ибур Эффенди Капиев, Абдулла Мегьамедов, АбутIалиб Гьафуров, Рабадан Нуров тир.

КьетIен жуьредин дуствилин алакьяр, Стиал Сулеймананни Гьамзат ЦIадасадин арада авай. Абур Дагьустандин гьарма сад са хуьре яшамаш жезвайтIани, кисметди сад-садахь галаз алакьалу авуна, шаирар са шумуд мярекатдал гьалтIна ва чеб-чпихь галаз мукьувай гуьруьшмиш хьана.

Малум тирвал, Гь. ЦIадасадни Сулейманаз «Батрак Сулейман» тIвар ганвай сифте шиир 1932-йисуз бахшна. И эсердинни чна агьадихь ахтармишдай поэмадин арада мана-метлебдин жигьетдай гзаф мукьвавилер ава.

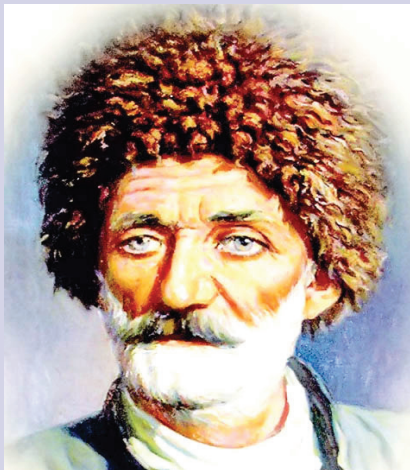
Гьа са вахтунда Гьамзат ЦIадаса машгьур лезги устаддин эсерар вичин хайи авар чIалаз таржума авунин кардик хьана. Таржумачивилин кIвалахди Гьамзатаз вичин дуст Сулейманан яратмишунар мукьувай чирдай мумкинвал гана. Ада, Стиал Сулеймана сатирада цийи гаф яз лагьанвай, «Кавхадиз» ва «Орджоникидзе кьейила» шиирар авар чIалаз таржума авуна.

Дагьустандин халкьдин шаир Гьамзат ЦIадасадни вичин рикIел хкунра мад са кар алай фикир тестикьарзава: Стиал Сулейманаз 1936-йисан 22-февралдиз Ленинан орден гана лагъай хабарди ам гзаф шадарна. И вакиадин гьакьиндай ада чкадин «Дагьларин большевик» газетдин чинриз авар чIалал акьудай тебрикунин чарчи ва Сулейманаз бахшнавай «Стиал Сулейманаз Ленинан орден гана» шиирди шагьидвалзава. И кьилий лугьун хьи, авар чIалай урус чIалаз авунвай таржумаяр Дагьустандин

Гь.ЦIадасадни тIварунихь галай Чалан, Эдебиятдин ва Искусстводин Институтдин илимдин кьуллугьчи, филологиядин илимрин кандидат Маржанат Набигуллаевадинбур я. Лезги чIалаз таржума авурди и макьаладин автор я.

Винидихь тIвар кьур шиирда лугьузва:

*Халкьди ваз кьелем галачиз кьимет гана,
XX лагъай асирда машгьур хьайи ваз.
Гаф ише фидай гана еке гьуьрмет,*

Стиал Сулейман

*КIел-кхьин тийишжиз, сад лагъайди
хьайи ваз.*

Ана шаирди вичин эсерралди «эдебиятдин тарихдиз экв ягьуникай» раханва. Устаддин дамах гвачир кьилихрикай Гьамзата маса бендина икI лугьузва:

*Вичин тIвар рагьни варз хьиз машгьур
хьанатIани,
Шаламар дегишарнач Стиалви-ди.
Совет гьукуматди гьил вуганатIани,
Кесиб хесетар тунач дустуни.*

Сулейманазни Гьамзат гзаф хуш тир. Адан «Вири Дагьустандин шаирриз, ашукьриз ва писателриз талукьарнавай кьагьазда» ихьтин насигьат ава: «За зи дустариз – аваррин шаир Гьамзат ЦIадасадиз ва лезгийрин шаир Хуьруьг Тагьйраз акьажунриз (шииратдин рекьий) эверзава».

Мана-метлебдин ва туькьур хьунин жигьетдай кар алай эсеррикай сад – «Сулейманан умуьрдин рехь» поэма я. Ам Сулейман рагьметдиз фейидалай гуьгьуниз яратмишнава. Поэмада Гь.ЦIадасадни шаирдин умуьрда кьиле феи вакиайрикайни яшайишдин гьаларикай суьгьбет авунва ва вичин фикирар устадвилелди ачухарнава. Эгер Сулеймана вичин «Жувакай ихтилат»

Гьамзат ЦIадаса

эсер прозадин кьайдада яратмишнаватIа, авар шаирди Сулейманан кьилел агай агьвалатар шииратдин кьайдада кььена, лирикадинни эпикадин эсер арадал гьанва.

Ина лезги шаир дидедиз гьихьтин шартIара хьанатIа, аял вахтарикай, тахай дидедин патай акур зулумрикай лагьанва. Гьакьикьатда хьайивал, жегьил Сулейман 13 йиса аваз «бахтунин гуьгьуьна экьуьникай», кьуд йисуз Дербентда, кьве йисуз Генжеда батраквал авуникай, азарлу хьуникай, Самаркьандда, Бакуда фялевиле кIвалахуникай ва икI мад.

Эсерда цIиргьинихь акална, галай-галайвал Гьамзата ихтилатзава: хуьруьз хтун, эвлениш хьун, кIвал эцигун, ахпа Советрин гьукумат малум хьун ва Сулейманан лайихлувиле кьимет гун.

Поэма ихьтин цIараралди акьалтIарзава:

*Шаир кучукайла, пашман тир зун,
Кьейидан кьилихь акьвазна, кьве чIал лагьана.
Маса дуьньядиз физвай дустуниз
сагьрай лагьана,
Дердини кьунвай за икI гьарайна:*

*– Вуна жуван гуьжлувал, руьгь, чанда
авай кьуват,
Халкьдиз пайна, гила кьус, стха!
Гевгьер жендек кутуна чилик,
Чун хтана кIвализ, хьсан сят хьуй, дуст!*

Гуьгьунин 1938-1939-йисара Гь.ЦIадасадни «Ви эсеррал чан алама, Сулейман», «Ашукь Сулейман» шиирар яратмишна.

*Жуван дуст рикIел хтайла рахада,
РикIе авай дерт кьелемдиз ахьайда.
Кьелем гьиле авачир шаирдиз ачухарда рикI,
Хьсан хьтин салам ваз, Сулейман.
Кье вун кьена алатнава са йис.*

Ахпа гьар бендинин эхирда ихьтин пашман цIарар гьалтзава:

*Гьамшиа чи рикIера вал чан ала, Сулейман.
Ви паталай вуьж хьуй гила, Сулейман.
ЧирикIелай вун садрани фидач, Сулейман.
Вун чилик кутунал чун перишан я,
Сулейман.*

Вичин дустуни дуьнья дегишарна лагъай пашман хабарди Гь.ЦIадаса гзаф перишан авуна. Сулейманан кьиникьиз бахшнавай «Сулейманан кьиникьикай ван хьайила» шиирда-ишелда ихьтин чIалар гьалтзава:

*Эгер инсан кьейитIа, адан чкадал маса
кас кьведа,
Ви чка ни кьада, дуст, халкьдин шаир?
Кьейи кас са хуьруьн дерт я,
Исятда етим хьана вири Дагьустан!*

Кьве машгьур шаирдин, Стиал Сулеймананни Гьамзат ЦIадасадни дуствал эхиримжи нефесдалди давам хьана.

Аида ГАШАРОВА,
Россиядин Илимрин Академиядин
Дагьустандин Илимдин Меркездин
Гь.ЦIадасадни тIварунихь галай
Чалан, Эдебиятдин ва Искусстводин
Институтдин илимдин кьуллугьчи,
филологиядин илимрин кандидат

TARİX OLDUĞU KİMİ

QUSAR NAHIYƏSİ 1917-1919-CU İLLƏRDƏ

Ötən əsrin əvvəllərində, 1917-1919-cu illərdə Quba qəzasında baş vermiş hadisələrdə Qusar nahiyəsinin əhalisi fəal iştirak etmiş, ictimai haqsızlıqlara, mövcud quruluşa, erməni daşnaklarına və bolşeviklərə qarşı ardıcıl mübarizə aparmışdır. Bunu həmin dövrdə nəşr olunan mətbuat orqanlarında verilmiş xəbərlər və arxiv sənədləri də sübut edir. Aşağıda topladığımız bəzi materialları oxuculara çatdırırıq.

Qusar nahiyəsinin Zeyxur kənd cəmiyyətinin kəndliləri ilə Müşkür nahiyəsinin Yalama meşəsində ağac qırçıran hökumət nümayəndələri arasında toqquşma baş verdi. Kəndlilər meşəni tutaraq, onları ağac qırçırmaya qoymamış və meşədən qovub çıxarmışlar.

“Kaspi” qəzeti, 12 aprel 1917-ci il.

***

1917-ci ilin iyun ayında Qusar nahiyəsinin Əniğ, Zindanmuruq, Cağar kəndliləri dönə-dönə ərizə və şikayətlər verir, heç bir nüfuzla malik olmayan, azgınlıq edən hökumət orqanlarını hədələyirdilər. Zəki Rəsulov, Astarza Murad oğlu, Bayram Yüzdən oğlu, Məşədi Şahgəldi oğlu həmin kəndlilərin qabaqcıl nümayəndələri idi.

“Baku” qəzeti, №90, 25 aprel 1918-ci il.

***

1918-ci ilin yanvarın 12-də Qusarda zəhmətkeşlərin böyük bir çıxışı oldu. Yerli hakimiyyət orqanları bu çıxışı çox çətinliklə yatıra bildilər. Quba qəzasının Rustov və Qusar nahiyələrinin yoxsullarını kütləvi həyəcanlar bürümüşdü.

Azərbaycan SSR OİMDA, fond 1046, siyahı 2, iş 74, vərəq 58-59, 65-67, 70-71.

***

Quba cəbhəsində olduğu kimi, Xudat-Qusar cəbhəsində də Sovet hərbi hissələri məğlubiyyətə uğradı. Bu döyüşlərdə bolşeviklərə xeyli itki verildi. Düşmən (ləzgilər - M.M.) əlinə 2 top, 800 top gülləsi, 4 pulemyot, 10000 patron, çoxlu miqdarda silah, 2 furqon ərzaq keçdi.

“Vozrojdeniye” qəzeti, №86, 1 may 1918-ci il.

***

L.Biçeraxov öz qüvvələrinin sayını

artırmaq məqsədilə ləzgi dəstələrinə özü ilə birləşməyi təklif edir. Ləzgi dəstələri isə birləşməkdən imtina edərək, onlara (biçeraxovçulara - M.M.) məxsus olub Nizovada sahilə yan almış “Merkuri” və “Pir-Allahı” gəmilərini atəşə tutur.

“Znamya truda” qəzeti, №121, 24 avqust 1918-ci il.

***

Hökumət orqanları kəndlərə polis və hərbi dəstələr göndərir, bu dəstələr isə zorla kəndlilərin var-yoxunu əllərindən alırdılar. Qusar nahiyəsindən Kuzun, Bədişqala,

Yasab, Yuxarı Zeyxur kəndlərindən bir neçə min pud buğda, arpa, 5000 başdan artıq qoyun-keçi, 180 baş qaramal, habelə yağ və başqa kənd təsərrüfatı məhsulları aparmışdılar.

“İttixat” qəzeti, №1, 21 fevral 1919-cu il.

***

Müsəvat hökuməti 1918-ci ilə aid Quba qəzasında bir sıra kəndlərin hesabında ödənilməyib qalmış 18964 manat 88 qəpik vergini almaq istədikdə kəndlilər öz narazılığını bildirdilər. Ən inadkarı 5-ci nahiyənin Əniğ kəndliləri idi. 1919-cu ilin martın 2-də nahiyə pristavı onların narazılığının hökumətə qarşı üsyan həddinə gəlib çatdığını Bakı qubernatoruna xəbər verdi.

...Qusar nahiyəsinin Hil, Yasab, Kuzun kəndliləri də vergi verməkdən və əsgəri mükəlləfiyyətdən boyun qaçıraraq, hökumətin bütün tədbirlərinə qarşı çıxdılar.

Azərbaycan SSR OİMDA, fond 1046, siyahı 2, iş 74, vərəq 58-59, 65-67, 70-71.

***

1919-cu ilin yayında Quba qəzası kəndlilərinin yeni çıxışları başlandı. Bu çıxışların ən güclüsü Qusar nahiyəsinin Kuzun kəndlilərinin çıxışı idi.

“İttixat” qəzeti, №12, 26 iyul 1919-cu il.

***

Qusar nahiyəsinin Xuluq kəndliləri məktəb açılmasını tələb edirdilər. Kəndlilərin tələbi ilə əlaqədar olaraq hökumət 1919-cu il oktyabrın 1-də Xuluq kəndində bir dərəcəli məktəb açılması üçün sərəncam verdi. Nahiyənin Yasab kəndliləri də eyni tələbi irəli sürdülər.

Azərbaycan SSR OİMDA, fond 77, siyahı 2, iş 19, vərəq 31, 41.

Hazırladı: M.MƏLİKMƏMMƏDOV

ДАМАХ
КУТАЗВА

Твар-ван авай шаир Нуреддин Шерифован руш тир Алия Абасовади 1963-йисуз Азербайжандин Гьукуматдин Университетдин тарихдин факультет акьалтІарна КцІарин урус мектебда тарсар гана. Гьа йисара вич тарихчи яз музей патал шумудни са кар алай документар, экспонатар винел акьудна. Гьуьгьунлай республикадин образованидин музейда КІвалахай ада, 1971-йисалай и музейдин фондуниз реьбервал гана.

Алия Абасовади вичин уьмуьрдин 51 йис музейдин КІвалахриз серфна. И йисара ада Азербайжандин ва СССР-дин образованидин КІвенкІвечи тІварар, 1970-йисуз медаль ва са шумуд гьуьрметдин грамотаяр кьачуна. 2006-йисан 3-октябрдиз адаз Азербайжан Республикадин Президент Илгьам Алиеван серенжемдалди «Терекь-кьби» медаль гана.

ЦІЙИ ЭКСПОНАТАР ГЪИДА

2009-йисуз лезги халкьдин кьегьалхва Имам Яралиева СтІал Сулейманан райондин Алкьвадар хуьре вичин такьатралди эцигна кардик кутунвай Алкьвадар Гьасанан музей Дагьустан Республикадин КІвенкІвечи медениятдин карханадиз элкьвенва. Иниз гьар йисуз Россиядай ва кьецепатан уьлквейрай агьзурралди инсанар кьезва. Туристри чи зурба алимдихь галаз алакьалу экспонатриз гзаф марагьлудаказ килигзава.

И.Яралиева гьар йисуз вичин такьатралди музей гуьнгьуна хуьтазва, цІйи экспонатри в таъминарзава. Гьа ихьтин кьайгьударвилинин нетижа яз музейди Дагьустанда кьиле феи «Чкадин виридалайни хьсан медениятдин кархана» конкурсда сад лагьай чка кьунва.

И мукьвара алимдин машгьур «Жириб ал-Мамнун» ва «Диван ал-Мамнун» эсеррин электрондин версияр гьазурнава. Музейдиз Гьасан эфендиди ва Алискендер Алкьвадарвиди менфят кьачур столар ва маса цІйи экспонатари гьида. Гьа са вахтунда алимдин уьмуьрдин рекьикай ва яратмишунрикай малумат гуьзвай цІйи материалар ва документарни гьилик авунва.

ЧИР ХЪУХЬ!

ТАБАСАРАНВИЯР
ЧИ ЧІАЛА ХВЕНА

Машгьур этнограф Л.Лаврова вичин «Кьафкьаздин этнография» (Ленинград, 1982) ктабда, тарихчи М.М.Ихилова «Лезги дестедин халкьар» (Магьачкьала, 1967) ктабда, М.Е.Алексеева ва С.Х.Шихалиевади «Табасаран чІал» (Москва, 2003) ктабда кьейд ийизвайвал, чпин диде чІал – лезги чІал хьаначиргІа, табасаранвияр кьилляй-кьилди ассимиляция хьунухь мумкин тир. Лезги чІал табасаранвияр паталди кьалхан хьана. Исятдани табасаран чІалал лексикадин чІехи пай лезги гафари тешкилзава.

Гьа са вахтунда лезги манийрини табасаранвийрин фольклорда чІехи чка кьазва. Идан гьакьиндай табасаранви алим Мегьамед Кьурбанова вичин 1986-йисуз Магьачкьалада урус чІалал чапдай акьудай «Инкьилабдал кьведалди

Табасарандин шииратдин ирс» ктабда икІ кьхьенва: «Чна Хив ва Табасаран районрин 27 хуьруьн агьалийривай КІватІай 700 манидин 100-елай гзафбурун текстер лезги текстер я. Лезги чІалалди манияр вири Кьибле ва Вини Табасарандин хуьрерин, гьакІ Кефер Табасарандин са бязи хуьрерин агьалийрин арада гегьеншидиз чкІанва».

“САМУР”

“САМУР ДИН” МЕКТЕБ

Гад алукунавай. Гъайванри, пепейри, нуькери чпиз рагъ гузвай. Тараризни гзаф хвешизвай. Рақьинихъ абурун пешер къап къацу жезвай. Цавун юкъни-юкъвал Рақьини вичиз муг авунвай. Экуьнахъ ам мукай экъечизавай, нянихъ чуьныхъ хъезвай.

Цавун а къиле мад са хизан авай. И хизандин буба Цайлапан, диде Гугрум, чехи стха Гар, гъвечи стха Циф тир.

Къарилай са къуз Циф Рақьинин къилив фена:

– Я Рагъ, аз марфади элкъвена чилерал авахъиз кланзава, жуван чка зав вугуз жедани вавай?

– Вав кугвадай мажал авани? За виридаз гъик хвеш ийизватла аквазвачни ваз?

Циф пуззарар куьрсарна хъфена. Са шумуд йикъалай ам мад Рақьинин къилив хтана:

– Заз марфади элкъвез клан я, зал нубат мус къведа?

Рақьини хъел кваз:

– Вучда ви марфадирай? Чил цийиз къуазва, ам мад къежирдани? – лагъана чукурна Циф. Циф къвердавай залан жезвай. Рақьини лагъайтла, чил-цав алу-гарзавай. Тебиатдин виликан

клубанвиликай гелни амачир. Гъайванар, къушар, пепеяр рақьиникай катиз гъарма сана чуьныхъ жезвай. Хъвадай яд жагъин тийиз абур гъалдай фенвай. Вацлар, вирер, хулар къуразвай.

Даклуна чехи хъанвай Циф мад атана Рақьинин къилив:

– Вуна вири кана члухзава. Марф къун тавуртла абур рекъи-

гъана цавари гугрумна, къеви гар къарагъна, чулава цифер акъалтнавай цава цайлапанар къугъвана. Куьранвай чилел юргъ къвана. И гугрум-пахърахъдикай чанда кичл гъатай Рагъ чуьныхъ хъана.

Марф къунивай тебиат акваз-акваз къивачел акъалтзавай. Цихъ къанихъ хъанвай гъайванри шуршур ийиз алахъзавай ятар хъваз хвешила куьлерзавай. Гъетери хвешила вацларай, вирерай къил хкудна марфади алхишарзавай. И кар акур Рақьинин рангар къекъифна. “Чимивилерни мадардив хъсан я къван”, – фикирна ада.

Пашман хъана гевилар къачун патал ам Цифедив агатна. Вичин гъалат хиве къуна, идалай куьлухъ нубатдиз амал ийида лагъана адаз гаф гана. Къвана къезил хъанвай Цифедин хъел лагъайта, михъиз элекънавай.

Садлагъана Рақьининни Цифедин вилик ирид рангунин лугъуз тежедай хътин иер са муьгъ акъатна.

– Им вучтин иервал я? Вун вуж я? – жузуна къведани санал.

– Зун Хважамжам я. Рагъни марф санал хъайила цавариз илифзавайд я зун.

Гъа чвалавай Рагъ, Циф ва Хважамжам къеви дустар хъана. Гъар марф алахъна рагъ акъатайла цавуз Хважамжам илифда.

АЗИЗРИН Севда

ПУД ДУСТ МАХ

да. Акъваз са къерехдик, гила нубат зиди я.

Ингъе рагъ саклани рекъиз гъиз жезвачир:

– Гатуз рақьини кудайд я ман. Куьд акъатдалди рақьинихъ цигелбуруз гила зун таклан хъанани?

Чара гъар патахъай агъай Цифедиз и гъилера вичин хизандивай куьмек клан хъана. Садла-

РИКІЕЛ ХУЬХ!

ИНКАРДАЙ ТІВАРЦИЗВЕЗАР

Касни, затІни, садни, санагни гафариз инкардай тІварцизвезар лугъуда. Абурукай жуьреба-жуьре крар инкар авун паталди менфят къачуда. Месела: Пакаман вахт тиртІани, идарада касни авачир - вири чуьлдиз фенвай. Пакамалай няналди гъуьрче къекъвена, ингъе затІни гъатнач.

Инкардай тІварцизвезар, чеб арадал атанвай кас, затІ,

сад, санаг гафар хъиз падежриз дегиш жада. Эхирда авай -ни къус гъа падеждин эхирдихъ акал жада. Месела: касни-касдини, касдинни, касдизни, касдани, касдални...

Инкардай тІварцизвезар касни, затІни гзаф вахтара са гаф галаз хъида. Месела: са касни, са касдини, са касдинни, са касдизни. Ам хуьруьз атун са касдизни клан тушир. Адан къилив са касни атанач.

ЧИ БУБАЙРИ ЛАГЪАНАЙ...

- Писвиллин дарман - хъсанвал я.
- Къисметдихъ галазни женг чуьгувана кланда.
- Ахмакьриз жаваб ван акъуд тийин я.
- Гъуталай акъул гуьлу я.
- Цуьк цайида мух гуьдач.
- Лашуни тлардач гафуни тларда.
- Ламраз пурар ягъуналди адакай шив жадач.
- Эрчи гъил чапла гъилиз муьгътеж тахъуй.
- Цав къван чкадал чилни ава.
- Чехи тарцин дувул деринда жада.
- Чал дакландаз халкъ клан жадач.
- Шири гафуни мурк цурурда.
- Югъ гафари акъудда, йиф ахвари.
- Чубандиз клан хъайила, къунакай ниси къада.
- Дагъдизни далу кланда.
- Кар чуь хъайила хешилдини сас хада.
- Авайдалай элкъвемир, авачирдахъ гелкъвемир.
- Агакбай гад гарув вугумир.
- Гафарай къацлар акъудмир.
- Гъалчиз тежедай къван къамир.
- Жув тухудай кламуз вацл лагъ.
- Зун-вун лагъай шегьер чкІида.

КВЕЗ ЧИДАНИ?

ЧАЗ ТИЙИЖИР АЛИМАР

Икъван гагъди чаз тийижир бязи камал-эгълийрикай малумат ганвай авторрикай сад машгур лакви алим Али Каяев (1878-1943) я. Адан лак чалал хъенвай гъилин хатларин «Дагъустандин алимрин биография» ктаб Дагъустандин Илимдин Меркездин Тарихдин, Чалан ва Эдебиятдин Институтдин гъилин хатларин фондуна хуьзва. Вучиз ятлани икъван къиметлу ктаб къедалди чапдай акъуднавач.

Али Каяеван ктабда чпикай санани хъенвачир са шумуд лезги алимдин тІварарни гъатнава. XVIII виш йисарин чи машгур алим, Къиблепатан Дагъустандин Гилирин хуьрряй тир Али эфендидин гъакъиндай ик хъенва: «Араб-мусурман алимрин лайихлу давамчийрикай тир Али эфенди философиядихъ, логикадихъ, риторикадихъ ва диалектикадихъ галаз машгул жезвай. Адахъ и илимриз талуькарнавай са шумуд эсер авай. Адан философиядин эсерриз исламдин алимри чехи къимет ганай. Са бязи эсерар чин акъудна Багъдадиз тухванай ва Низамиеда абурукай менфят къачуна».

XVIII виш йисарин алимрин жергеда Мегъяд Куьревидин тІварни къунва. Авторди хъизвайвал, Мегъяда Дагъустанда тебиин илимар вилик тухунин кардик чехи пай кутунай. Ам Мегъеб хуьруьн машгур алим Дамаданан сухта тир. 1734-йисуз вичин дуьнья дегишарай Мегъяда арифметика, геометрия ва алгебра илимриз талуькарнавай гзаф къиметлу ктабар ирс яз тунай. Адан ктабрикай бязи медресайри XIX виш йисарин эхирдалди менфят къачуна. Ам гъакІни «Аялар патал арифметикадин» автор тир. Ина шиирдалди туькуьрнавай текстерикай менфят къачунавай.

Вичикай гегъеншидиз хъенвай алимрикай садни куьрагъви Тпайиб я. И алимди Дагъустанда философиядин ва математикадин илимар вилик тухванай. Вич са шумуд илимдин къвалахдин автор яз ада машгур араб алимрин философиядин эсерарни лезги чалаз элкъвурнай. Ада гъам Куьредин, гъамни Къуба патан са шумуд хуьре медреса кардик кутунай. Стгура ачухарай ва вичи тарсар гайи медреса генани сейли тир.

Куьрагъ Тпайибахъ тарихдиз талуь ктабини авай. А ктабда Дагъустандиз ва Ширвандиз талуьк материалар гъатнавай. Гъайиф къведай кар ам я хъи, Али Каяева алимдин ктабрин тІварар ва абур гъина хуьзватла къалурнавач.

А.Каяева вичин ктабда Алкъвадар Гъасанакайни гегъеншидиз хъенва, ам неинки Дагъустандин ва Къафкъаздин, гъакІ вири мусурман алемдин виридалайни чехи алимрикай сад тирди къалурнава.

Гуьлхар ГУЬЛИЕВА

ВАН АВУНА

Куьн пара сагърай «Самур» газетдин квалехдарар! Чал хуьнин рекъай куьн виклеге ксар я. Куь риклер датлана чи члалахъ кузва. Квез баркалла! Зунни куь женгиник экечлда члал хуьн патал. Куьне садрани и кар рикелай ракурзавач. Зун квехъ галаз рази я, им виридалайни вилик гьялна кланзавай месэла я. Члал амачирла халкьни квахьда гьадахъ галаз. Вири чи халкьди и месэладиз кьетлен фикир гана кланда геж тахьанамаз.

Фаида ГЪАНИЕВА,
филологиядин илимрин доктор,
Дагъустан Республикадин
Магъачкъала шегьер

Гзаф хьсан эверун я! Куь ихтиярдалди, зунни, за регьбервал гузвай «Булах» поэзиядин квалгални куь жергеда жеда. Члал хуьдай, члалахъ рикл кудай инсанар вилик экъечлала, амайбурузни аквада - кьуй гьабурун риклерикни куь гафари чим, кьуват кутурай. Дидедин члал чна некледихъ галаз кужумнавай багъа, кьетлен пай я. Члалаз сергьатар чидач. Члал я пайиз, яни рекъиз садавайни жедач, эгер чаз - са члалал рахазвайбуруз - чи члал амукьна клан хьайитла, багъа савкъват хьиз ам хвейитла. Гьар лезгиди

и рекъе вичивай жедай са гъвечи кар кьванни авуртла, а кар дагъдиз элкьведа. Члалан женгина авайбуруз кьуват гурай!

«Булах» квалгалдини «2018 йис - дидед члалан йис!» - лугъузва квехъ галаз.

Гузеля ГЪАСАНОВА,
шаир, Ленинград вилайтдин
Гатчина шегьер

Хьсан фикир - эверун я. Иншаллагъ, хайи члалал яратмишзавайбуру, дидед члалахъ рикл кузвайбуру, мидаим члал хьиз амукьна кланзавайбуру, икрамзавайбуру и кардихъ кьуьн кутада.

Фикрет ХИДИРОВ,
шаир, Кцлар райондин
Кириг хуьр

Дидедин члал, адаз неинки са 2018 йис, ам гьаклни гьар са йисан гьар са югъ бахш авуниз лайихлу я.

*Члал диде я, члал я Ватан,
Ванни я ам хайи чилин.
Къиямат кьуз члал я дарман,
Гуьгьуьл къачур кайи риклин.*

Гьулангерек ИБРАГЪИМОВА,
шаир, муаллим,
Дагъустан Республикадин
Белидж посёлок

Пара хьсан фикир я. Риклиз регъят хьана лап. Заз чиз, цудралди жегилри и кардикай нетижа хкудда. Хайи члалав хайиди хьиз агатда абур. И карда кьуьруь хьана виже кьведач. Гьаклни «Самур» газетдин квалехдаривай куьмек кланда - дидед члалал кел-кхьин чирдай.

Зекера ЗАХАРОВ,
Баку

Чи тварван авай къелемэгълийри кьарагъарнавай месэлаяр, ийиз-

вай меслятар акурла гьикъван хвечи жеда риклиз! Жуван пайни кутаз клан жеда. 2018-йис дидед члалан йис яз гьисабин! Идалай хьсан вуч жеда?

Диде хьиз члални клан жен!

Адаз хьиз гьуьрметни ийин!

Чи члал датлана авадан ийин!

И кардик ша чна вирида кьуьн кутан!

«Самурдин» ятар гужлу ийиз, чи кьуватар эцигиз гьазур я чун.

Гуьльжагъан МИСРИХАНОВА,
Гьолландиядин
Уьтрехт шегьер

2018-йис - лезги члалан йис! Хупл хьсан фикир тушни! Агалкьунар хуьрай чаз - лезги члалал келдай мумкинвал авай чи ватанэгълийриз! Агалкьунар хуьрай квез - чаз и мумкинвал гузвай къелемэгълийриз!

Айнаханум РАФИЕВА,
Кцлар райондин Хьилерин
хуьруьн юкьван мектебдин
муаллим

Чаз чун пара клан хьайитла, чавай гзаф крар кьилиз акъудиз жеда. Кланвал лагъайтла, дидед члалалай гатунзава. Рикле дидед члалаз кланвал авачир инсандивай гзаф кьени крар кьилиз акъудиз жедач. Баркалла квез и эверунай, играми «Самур» газетдин квалехдарар!

Амид ЯСАБВИ,
Кцлар район

Пара хьсан фикир я. Хайи члал са йисуз ваь, датлана чи риклера, мецера хьана кланзавайди я. Гьайиф хьи, и кар чна рикелай ракурнавай.

Жавид АЛИСМАНОВ,
Баку шегьер

ГАФАРТАН

Бакъа	– уьмуьрлук
БасакI	– бегьемсуз инсан
Баяш	– тгебиатдин секин гьал
Бябьагъ	– маймах
Гаргам	– недай хьчарин са жуьре
Геллегеь	– маларин квалгал
Гьварчун	– саралай авун
Гьалей	– элкьвей цлар
Гьефе	– набатат
Гуьруьгуьл	– юг гатазвай балкландихъ ругунар акалнавай алат
Жакъан	– клам квай чка
ИхникI	– нуьклерин са жинс
Кадгъун	– хьсан хьун
Качугъун	– хьел кваз хьун
Кветлекеь	– недай хьчарин сорт
Керши	– сун гуьлуьтгар
Кукуф	– кьурай пичи керец
Куфун	– кьарай
Кьуьнцуь	– чарпай
Лемкеь	– раствор
Лепеш	– усал
Хамзар	– малина
Хурт	– азият

С ДАГЕСТАНСКИМ КОЛОРИТОМ

Кто за совместный просмотр фильма, как в старые добрые времена? 30 января 2018 г. в 19.00 в здании Центра современного искусства «Yarat» состоится демонстрационный показ фильма Ирины Поплавской «Горянка» по мотивам поэмы Расула Гамзатова.

Мероприятие проводится в рамках сотрудничества Представительства Республики Дагестан в Баку с Центром современного искусства «Yarat» совместно с редакцией газеты «Самур». Вход свободный.

Адрес: г.Баку, поселок Баилово (недалеко от Площади Государственного Флага), Центр современного искусства «Yarat».

Контактные телефоны: (+99412) 4923061; (+99412) 505 1414; (+99412); 3201641

ВНИМАНИЮ ЧИТАТЕЛЕЙ!
В районах республики на газету «Самур»

можно подписаться коллективно и индивидуально в любое время. Годовая подписка составляет 15 манатов.

Справки по телефону: 432-92-17

ХЪУЪТЪУЪН АКУНАР

Шикилар ягъайди: Рамил АЛХАС

САМУР

Баş редактор

Сəдагəт КƏРИМОВА

Redaksiyamızın ünvanı: AZ 1073
Bakı, Mətbuat prospekti,
“Azərbaycan” nəşriyyatı,
3-cü mərtəbə, 101-ci otaq.
www.samurpress.net
www.sedagetkerimova.com
e-mail:sedagetkerimova@gmail.com

Hesab nömrəsi:
26233080000
“Kapital bank”ın 1 saylı
Yasamal filiali
kod 200037
VÖEN 130024708

Qəzet Azərbaycan
Respublikasının Mətbuat
və İnformasiya Nazirliyində
qeydə alınmış.

Qeydiyyat nömrəsi - 78

İndeks: 5581
Sifariş: 241
Tiraj: 2000
Tel:(012)432-92-17

“Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunmuşdur.